

俄語函授講義

語法

(第 10—14 課)

中国人民大学俄文教研室編

中國人民大學

第十課 ДЕСЯТЫЙ УРОК

語法：名詞的格的概念

第一变格法（單数部分）

名詞各格在句中的基本用法

課文：Народная коммун «Счастье»

詞彙 (Словарь)

о (要求第六格) [前]	关于……，論……
задание, я, я, ий [中]	任务，习題
политика, и (無复数) [阴]	政策，政治
принести, сү, сёшь, сүт [完]	带来
встретить, чу, тиши, тят [完]	遇見，迎接
Мао Цэ-дун, а	毛泽东
победа, ы, ы, побед [阴]	胜利
счастье, я (無复数) [中]	幸福
купить, плю, пишь, пят [完]	买
выполняться, яется, яются (第一、二人称不用) [未]	(被)完成, (被)实现
калхоз, а, ы, ов [阳]	集体农庄
обрабатывать, аю, аешь, ают [未]	耕种
трактор, а, ы, ов [阳]	拖拉机
дать, дам, дашь, даст, дадым, дадите, далут [完]	给，出产
смотретьеть, рю, риши, рят (на кого-что) [未]	望，瞧，看，观望
кинофильм, а, ы, ов [阳]	电影片
получить, чү, чиши, чат [完]	收到，得到

вопрбс, а, ы, ов [阳]	問題
автобус, а, ы, ов [阳]	大汽車，公共汽車
генеральный, ая, ое, ые	总的
линия, и, и, ий [阴]	綫, 路綫
открыть, рою, рбешь, рбют [完]	开, 开辟, 展現出
дверь, и, и, ей [阴]	門
задать, дам, дашь, даст, дадим, дадите дадут [完]	給与
◊ задать вопрос	提出問題
объявить, влб, явишь, явят [完]	公布, 宣布, 宣讀
послать, шлб, шлешь, шлбют [完]	送, 派遣, 寄
мел, а (無复数) [阳]	粉笔
рисовать, сую, суешь, суют [未]	画, 繪画
доска, и, доски, досбк [阴]	黑板, 板
богатый, ая, ое, ые	富裕的, 丰富的
член, а, ы, ов [阳]	社員, 委員, 員
упорно [副]	頑強地
сделать, аю, аешь, ают [完]	做完, 做成
вырастить, ашу, астишь, астят [完]	栽培, 栽种
урожай, я, и, ев [阳]	收获, 收成
рис, а (無复数) [阳]	稻, 米, 大米
хлбок, пкá (無复数) [阳]	棉花, 棉絮
убирать, аю, аешь, ают [未]	收, 收割
комбайн а, ы, ов [阳]	康拜因机, 联合收割机
сдать, дам, дашь, даст, дадим, дадите, дадут [完]	交, 交出
правительство, а, а, правительств [中]	政府
успех, а, и, ов [阳]	成就, 胜利
знать, аю, аешь, ают [未]	知道
весь, вся, всё, все [代]	全部的, 所有的

語 法 (Грамматика)

1. 名詞的格的概念

在俄語中，同一个名詞由于在句中的地位不同，而以不同的形式出現，例如：

Это книга. (这是書)

Там нет кни́гй. (那里沒有書)

Она читáет кни́гу. (她在讀書)

从上面的例中，可以看到名詞 кни́га 在各句中的形式是不同的，不同表現在詞尾部分： кни́га, кни́ги, кни́гу, (在汉语中沒有这种变化，汉语中“書”这个字是不变的)，这些不同的形式表示名詞在句中和其他詞的各种关系。这种表示名詞在句中和其他詞的各种关系的語法形式，叫做名詞的格。

名詞有六个格：第一格、第二格、第三格、第四格、第五格、第六格。每一格都有單、复数，因此一般名詞就有十二种不同的形式。前面第五課所学的名詞單数和复数的形式都是第一格。單数第一格是名詞的原形，称为原形格，其他各格則叫做非原形格。

名詞的格的变化，叫做变格。名詞的变格有以下三种：

- 1) 第一变格法：以輔音字母，-й 和 -ь 結尾的阳性名詞（如：коммунист, трамвáй, вождь）和以 -о, -е 結尾的中性名詞（如：слóво, мóре）
- 2) 第二变格法：以 -а, -я 結尾的阴性名詞（如：странá, дерéвня）
- 3) 第三变格法：以 -ь 結尾的阴性名詞（如：тетráдь）。

2. 第一变格法（單数部分）

第一变格法名詞單数变格示範

格	硬 变 化		軟 变 化	
1	(阳) коммунист	(中) слóво	(阳) герóй	(中) пóле
2	коммунистá	слóва	герóя	пóля
3	коммунисту	слóву	герóю	пóлю
4	коммуниста	слóво	герóя	пóле
5	коммунистом	слóвom	герóем	пóлем
6	о коммунисте	о слóве	о герóе	о пóле

1) 第一变格法分为硬变化和軟变化兩种，屬於硬变化的，是以輔音結尾的阳性名詞和以 -o 結尾的中性名詞；屬於軟变化的，是以 -й 和 -ь 結尾的阳性名詞和以 -e 結尾的中性名詞。

2) 硬变化和軟变化詞尾的基本区别在于下列对应字母：

a—я, y—ю, o—е

如果硬变化的詞尾是 -a, 則軟变化的詞尾就是 -я; 如果硬变化的詞尾是 -y, 則軟变化的詞尾就是 -ю。例如表中的第三格，硬变化的詞尾是 -у (коммунисту, слову), 軟变化的詞尾則是 -ю (герою, полю)。

3) 表中第六格名詞的前面都有前置詞 (o)，它是用来表示名詞第六格一定要和前置詞連用。

第一变格法單数变格表

格	1	2	3	4	5	6
硬变化	(阳)(中) 輔音 -o	-a	-у	同第一格 或第二格	-ом	-е
軟变化	-й, -ь -е	-я	-ю	同第一格 或第二格	-ем	-е

〔注〕 1. 第四格有兩种形式（同第一格或第二格）。阳性动物名詞第四格和第二格的形式相同，非动物名詞第四格則与第一格的形式相同；中性名詞第四格与第一格相同。

2. 以 -ие 結尾的中性名詞，單数第六格的末尾是 -и, 例如：

задание — (о) заданий

общежитие — (о) общежитий

練 習

变出下列名詞的單数六个格。

задник, ректор, успéх, учреждéние, руководítель,
перó

3. 名詞各格在句中的基本用法

第一格(又名主格) 表示动作或状态的主体。

如: *Инженер* работает.

工程师在工作。

Там лежит *журнал*.

那里放着杂志。

在第一句中, 动作 *работает* 的主体是 *инженер* (谁工作? — 工程师); 在第二句中状态 *лежит* 的主体是 *журнал* (什么东西放在那里? — 杂志)。名词 *инженер* 和 *журнал* 在句中都是第一格。

第二格(又名所属格) 与另一个名词连用, 表示所属关系或事物的特征等。

例: *Это книга брата.*

这是弟弟的书。

Наша политика—политика мира.

我们的政策是和平的政策。

第一句中的第二格名词 *брата* 是说明它前面的名词 *книга*, 表示所属关系(谁的书? — 弟弟的书); 第二句中的第二格名词 *мира* 是说明名词 *политика*, 表示事物的特征(什么样的政策? — 和平的政策)。

表示所属关系和事物的特征的第二格名词通常都位于被说明词之后 (*книга брата*, *политика мира*, 但是译成汉语的句子中则恰好相反(弟弟的书, 和平的政策))。

第三格(又名给与格) 做动作的间接客体, 表示“给”的意思。

例: *Я пишу письмо брату.*

我写信给弟弟。

Он принёс книгу учителью.

他給教員帶來一本書。

第四格（又名客体格） 表示动作所及到的直接客体。

例：Рабочий читает газету.

工人在讀報。

Вчера я встретил товарища Ли.

昨天我遇見了李同志。

第一句中动作“讀”的直接客体是 *газету*（讀什么？——讀報）；第二句中动作“遇見”的直接客体是 *товарища Ли*（遇見誰？——遇見李同志）。名詞 *газету* 和 *товарища Ли* 在句中都是第四格。

第五格（又名工具格） 表示进行动作所用的工具。

例：Он пишет письмо пером.

他用鋼筆写信。

Я пишу карандашом.

我用鉛筆写。

第六格（又名前置格） 名詞第六格只和要求第六格的前置詞連用。常用的前置詞有：*в*（在……里），*на*（在……上），*о*（关于……）。

例：Мой брат работает в магазине.

我哥哥在商店里工作。

Журнал лежит на столе.

杂志放在桌上。

Вчера мы слушали доклад о строительстве социализма.

昨天我們聽了一个关于社会主义建設的報告。

[注] 在 *на заводе*, *на фабрике*, *на родине* 等詞組中前置詞 *на* 不是表示“在……上”，而是表示“在……里”，“在……中”的意思。这是一种固定的用法，应个别記住。

例：Инженеры работают на заводе.

工程师們在工厂里工作。

作業

1. 写出下列名詞的單數六个格。

учитель, карандаш, стол, работник, письмо, план,
море, мир, Китай

2. 記住名詞 план 和 море 的單數各格詞尾。

3. 指出下列句中的名詞屬於第几格，并把句子譯成汉语。

- 1) Китайский народ строит социализм.
- 2) Наша внешняя политика — политика мира.
- 3) Мы любим товарища Мао Цзэ-дуна.
- 4) Победа революции принесла народу счастье.
- 5) Книга брата лежит на столе.
- 6) Сестра пишет письмо карандашом.

4. 把括号中的名詞變成需要的形式，并把句子譯成汉语。

- 1) Мы живём в (город).
- 2) Пекин — столица (Китай)
- 3) В (магазин) я купил (карандаш).
- 4) План (строительство) успешно выполняется.
- 5) Колхоз обрабатывает (поле) (трактор).
- 6) Онадала (преподаватель) (письмо).

課文 (Чтение)

Смотреть кинофильм.

Любить народ.

Читать письмо.

Строить общежитие.

Выполнять упражнение.

Получить помощь.

Жить в общежитии.

Работать в учреждении.

Рассказ о вождё.

Вопрос о плане строительства.
Доклад о строительстве социализма.
В автобусе он читал рассказ.

Наро́ды ми́ра ¹ .	Стра́ны социали́зма.
Отличник труда́.	Зна́мя Мао Цзэ-дуна ² .
Доклáд передовикá производстva.	
Генерáльная линия стройтельства социали́зма.	

Открыть дверь брату.
Задать вопрос преподавателю.
Объявить собранию это решение.
Послать письмо ректору.

Писáть мéлом.
Обрабáтывать поле тра́ктором.
Рисовáть на доскé мéлом.

Народная коммуна «Счастье»

Вот народная коммун «Счастье». Это большая и богатая коммуна.

Её члéны акти́вно и упóрно рабóтали и сдéлали большо́й скáчóк в производстве. Они́ вырастили богáтый урожáй рýса и хлопká⁶. Они́ обрабáтывали по́ле тра́ктаром и убиráли урожáй камбайном. Они́ успéшно вы́полнили задáние госудárства. Они́ ужé сдали правíтельству рис и хлóпок.

О её успехе знает вся наша страна⁶.

課文注釋

1. *мýра* 是 *мир* 的第二格, 这里的意思是“世界”, 而不是“和平”。俄語中有些詞是可以表示很多意思的。
2. 在俄語中, 人名也有格的变化, 这里的 *Мao Цзэ-дуна* 是 *Мao Цзэ-дун* 的第二格。
3. *решéниe* 是动詞 *объявíть* 的直接客体, 它是第四格; *собráнию* 是第三格。
4. *её* 是物主代詞, *её члéны* (它的成員) 就是指公社社員, 因为 *коммýна* 是阴性名詞, 所以用 *её* (参看物主代詞 *егó, её, их* 的用法)。
5. 俄語中有些阳性名詞在变格时要去掉一个元音 *о* 或 *е* (如: *отéц—отцá, отцú...*; *день—дня, дню...*)。这里的 *хлопká* 是 *хлóпок* 的第二格, *хлóпок* 这个詞在变格时, 要去掉 *к* 前面的元音 *о* (*хлóпок—хлопká...*)。本句中的 *хлопká* 和 *рýса* 都是說明它們前面的名詞 *урожáй*。
6. 本句中的主語是 *странá*, 謂語是 *знает*。

第十一課 ОДИННАДЦАТЫЙ УРОК

語法：第二、三变格法（單数部分）

課文：Наша Родина

詞 菜 (Словарь)

недéля, и, и, недéль [阴]	一星期
аудитóрия, и, и, й [阴]	教室，講堂
взять, возьмý, возьмёшь, возьмут [完]	拿，夺取
боéц, бойцá, ý, óв [阳]	战士
старáтельство [副]	努力地，用心地
тéхника, и (無复数) [阴]	技术
свобóда, ы (無复数) [阴]	自由
дéло, а, á, дел [中]	事情，事业
геройня, и, и, геройнь [阴]	女英雄，女杰
организáция, и, и, й [阴]	組織，机关
жýтель, я, и, ей [阳]	居民
подрýга, и, и, подрýг [阴]	女友
всекитáйский, ая, oe, ie	全中国的
делегáция, и, и, й [阴]	代表团
пальто (不变格) [中]	大衣，外衣
часы, óв (無单数)	表，鐘
дéвушка, и, и, дéвушек [阴]	姑娘
подарýть, рó, ришь, рят [完]	贈与，贈送
посылка, и, и, посылок [阴]	包裹，邮包
отправить, влю, вишь, вят [完]	发送，派遣，寄
выдáть, дам, дашь, даст, дадим, дадите, дадут [完]	发給
машинíстка, и, и, машинíсток	女打字員

нáдо [副]	必須, 应該
дýмать, аю, аешь, ают (о ком-чём) [未]	想, 思考, 关心
головá, ы, головы, головóв [阴]	头, 头腦
кровáть, и, и, ей [阴]	床
купáться, аюсь, аешься, аются [未]	洗澡, 游泳
рекá, ы, реки, рек [阴]	河
мыться, мóюсь, мóешься, мóются [未]	洗, 洗澡
вáнна, ы, ы, ванн [阴]	沐浴, 澡盆
бáня, и, и, ей [阴]	澡堂, 浴室
читáльня, и, и, читáлен [阴]	閱覽室
комитéт, а, ы, ов [阳]	委員会
разговóр, а, ы, ов [阳]	談話, 交談
песня, и, и, пéсен, [阴]	歌, 曲, 歌謠
могúчий, ая, ее, ие	强大的, 雄偉的
непобедимый, ая, ое, ые	不可战胜的
постоянно [副]	經常地
по-новому [副]	按照新方式
осуществлять, яю, яешь, яют [未]	实现
всё́бу [副]	处处
петь, пою, поёшь, поёт [未]	唱
слáва, ы (無复数) [阴]	光荣, 荣誉

語 法 (Грамматика)

第二、三变格法 (單数部分)

第二、三变格法名詞單数变格示範

格	第二 变 格 法		第三 变 格 法
	硬 变 化	軟 变 化	軟 变 化
1	газéта	недéля	тетráдь
2	газéты	недéли	тетráди
3	газéте	недéле	тетráди
4	газéту	недéлю	тетráдь
5	газéтой	недéлей	тетráдью
6	о газéте	о недéле	о тетráди

1) 第二变格法也分硬变化和軟变化兩种。以 -а 結尾的阴性名詞屬於硬变化，以 -я 結尾的則屬於軟变化。一般只要知道硬变化的詞尾就可以知道軟变化的詞尾，因为它們之間的区别主要在于对应的元音字母： а — я, у — ю, о — е, ы — и; 把硬变化詞尾的 а, у, о, ы 改为对应的 я, ю, е, и, 就是軟变化的詞尾，例如單数第二格硬变化的詞尾是 -ы (газéты), 軟变化的詞尾则是 -и (недéли)。

2) 第三变格法只有軟变化一种。

第二变格法單数变格表

格	1	2	3	4	5	6
硬变化	-а	-ы	-е	-у	-ой(-ою)	-е
軟变化	-я	-и	-е	-ю	-ей(-ею)	-е

- [注] 1. 第二变格法的硬变化和軟变化詞尾，在第三格和第六格是相同的，都是 -е。
2. 第五格有二种形式，可以用 -ой, -ей，也可以用， -ою, -ею，但在日常生活和普通文章中，一般都用 -ой 和 -ей。
3. 俄語字母 г, к, х, ж, ч, ш 之后，不拼写字母 ы，因此，如果詞身以上列字母結尾，則硬变化單数第二格的詞尾不是 -ы，而是 -и，例如：
- книга — книги
задача — задачи
4. 以 -ия 結尾的阴性名詞的第三格和第六格的詞尾不是 -е，而是 -и，例如；
- революция — революции, о революции
партия — партии, о партии

第三变格法单数变格表

格	1	2	3	4	5	6
軟变化	-ь	-и	-и	同第一格	-ю	-и

第三变格法单数第二、三、六格的词尾相同，都是-и。

作業

1. 变出下列名词的单数六个格。

рабо́та, револю́ция, дерёвня, помо́щь, власть, кни́га

2. 記住名词 раба́та 和 помо́щь 的单数各词尾。

3. 指出下列句中的名词属于第几格，并把句子译成俄语。

1) Вчера в магази́не я купил сестре ру́чку.

2) Мы любим роди́ну.

3) Я взял журна́л сестры.

4) Наш план работы успе́шно выполня́ется.

5) Мы разгово́риваем о работе.

4. 把括号中的名词变成需要的形式，并把句子译成汉语。

1) Вчера на (улица) я встре́тил (преподавательница).

2) Онá купи́ла (тетра́дь) и (ру́чка).

3) Бое́ц пишет письмо́ (семья́).

4) Онí стара́тельно изучáют (нау́ка) и (техни́ка).

5) Побéда (револю́ция) принесла наро́ду (свобóда) и сча́стье.

課文 (Чтение)

Дéло революции.

Член па́ртии.

Жизнь геройни.

Чле́ны делегáции.

Рабо́та организáции.

Семья́ работницы.

Жýтели столýцы.	Пальто сестры.
Кóмната подrúги.	Часы дéвушки.
Всекитáйская вы́ставка промýшленности и торgóвли.	
Подарýть кни́ги шkóle.	Отпра́вить письмо подrúге.
Послáть посы́лку сестрë.	Вы́дать машинистке бумáгу.
Она́ пишет рúчкой.	Нáдо ¹ дýмать головой.
Лежáть на кровáти.	Разговóр о жýзни.
Купáться в рекë.	Пéсня о родине.
Мýтесь в вáнне (бáне).	
Взять кни́гу в библиотéке.	
Сидéть и читáть газéту в читáльне.	
Рассkáз о побéде революции.	
Доклáд о работе комитéта pártии.	

Нáша рóдина

Нáша рóдина великая и могúчая. Наш народ не-победимый. Побéда революции принесла народу Китáя счастье и свободу². Нáша великая Коммунистическая pártия — руководитель борьбы народа. Она́ постоянно дýмает о жýзни народа. Наш народ строит жизнь по-но-бому. Он осуществляет план строительства социализма. В городе, в деревне — всюду поёт наш народ пéсни о pártии, о родине. Слава родине! Слава pártии!

課文注釋

- нáдо 这个詞要和动詞不定式連用，句中的 дýмать 就是动詞不定式。
- 本句中的 счастье 和 свободу 都是第四格，是动詞 принесла 的直接客体； Китáя 是第二格，它說明前面第三格名詞 нарóду (нарóду Китáя [中国人民])。

3. 这一句中的主語是 нарóд, 謂語是 поёт, пéсни 是 поёт 的直接客体
(поёт пéсни [唱歌])
4. рóдине 是第三格 «Слáва рóдине!» 的中文意思是“光荣归于祖国！”

課 文 作 業

划出 «Нáша рóдина» 一文中的名詞，確定它們在句中是第几格。

第十二課 ДВЕНАДЦАТЫЙ УРОК

語法：第一、二、三变格法(复数部分)

課文：Наши достижения

詞彙 (Словарь)

гражданин, а, гра́ждане, гра́ждан	[阳]	公民
стул, а, стулья, стульев	[阳]	椅子
раз, а, й, раз	[阳]	次, 倍
глаз, а, а, глаз	[阳]	眼睛
парк, а, и, ов	[阳]	公园
видеть, жу, дишь, дят	[未]	看見, 看到
специалист, а, ы, ов	[阳]	專家
блíзкий, ая, ое, ие		近的
тип, а, ы, ов	[阳]	类型, 型式
достижение, я, я, ий	[中]	成就, 得到
поздравление, я, я, ий	[中]	祝賀, 庆祝
рассказа́ть, ажý, ажешь, ажут	[完]	叙述
закалиться, лóсь, лíшься, лáтся	[完]	鍛煉, 受到鍛煉
трудность, и, и, ей	[阴]	困难
сообщение, я	[中]	交通, 消息
бла́сть, и, и, ей	[阴]	方面, 区域
откры́ться, рóюсь, рóбешься, рóются	[完]	开辟, 开幕
транспорт, а	[阳]	运输
внимáние, я (無复数)	[中]	注意
посетитель, я, и, ей	[阳]	訪問者, 參觀者